

Pavel Karas

ČASOBĚRNÁ ASTROFOTOGRAFIE

1. 3. 2025

F4175 Astrofotografie

Hvězdárna
a planetárium
Brno

ČASOSBĚRNÁ ASTROFOTOGRAFIE

Zachycení dynamických jevů na obloze:

- Meteorologické jevy
- Otáčení oblohy
- Východy a západy těles
- Polární záře
- Zatmění Slunce/Měsíce
- Rozpad stopy po bolidu

Foto: PH

UKÁZKA

Teaser

<https://youtu.be/ITCsGJ8A2zU>

JAK NA TO?

VYBAVENÍ

VYBAVENÍ

- Fotoaparát
- Objektiv
- **Akumulátor**, příp. battery grip, externí zdroj napájení
- **Paměťová karta**
- **Stativ**, příp. slider, robotická hlava
- **Časová spoušť**, příp. mobilní aplikace, vestavěná funkce foťáku

FOTOAPARÁT

Koláž: myclickmagazine.com / photographylife.com

OBJEKTIV

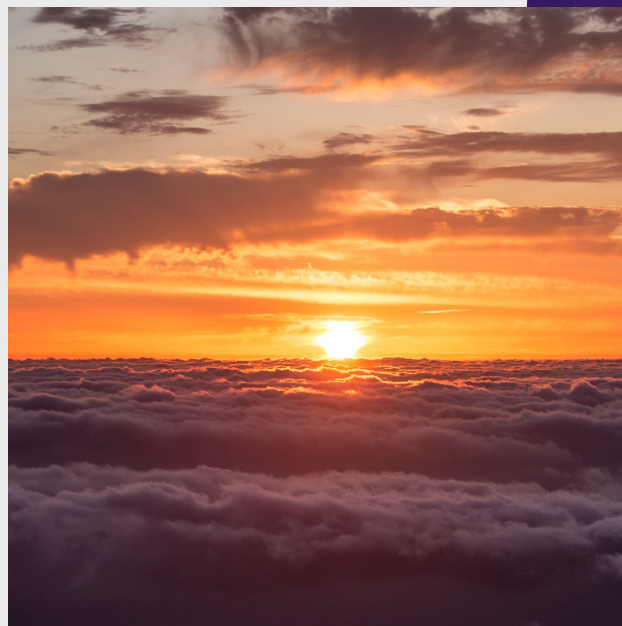
Foto: PK / PG

$f = 8 \text{ mm}$

$f = 20 \text{ mm}$

$f = 100 \text{ mm}$

$f = 1200 \text{ mm}$

AKUMULÁTOR & PAMĚŤOVÁ KARTA

- Typický časosběr = stovky snímků
- Nároky na akumulátor a paměťovou kartu
- Moderní fotoaparáty – napájení z powerbanky (USB-C)

Foto: amazon.com / bhphoto.com

STATIV NEBO...?

Foto: PK / diyphotography.net

UKÁZKA

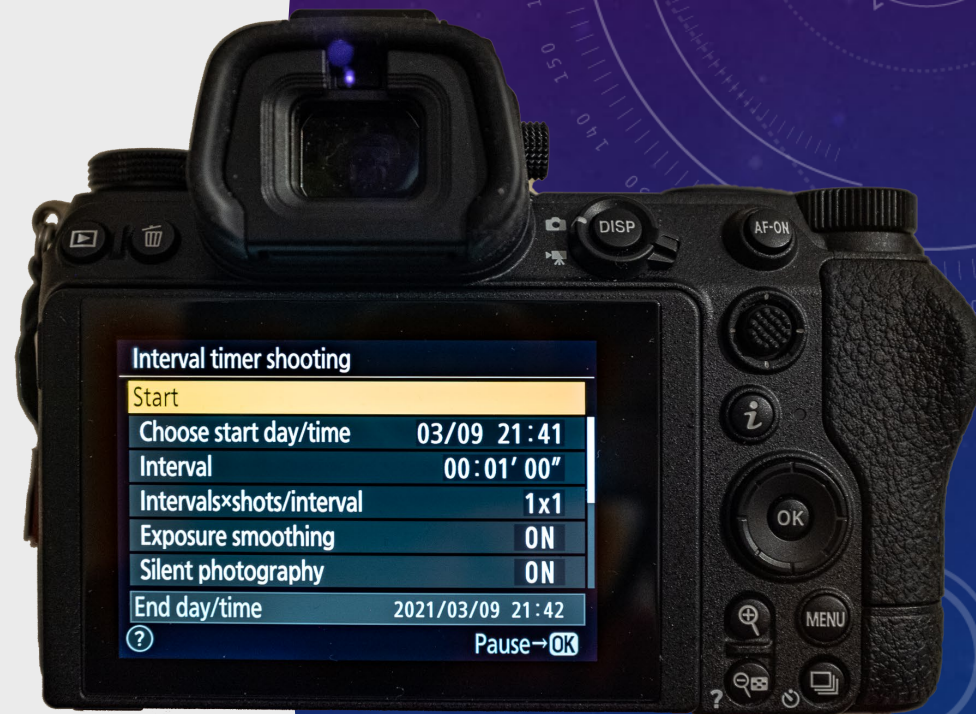
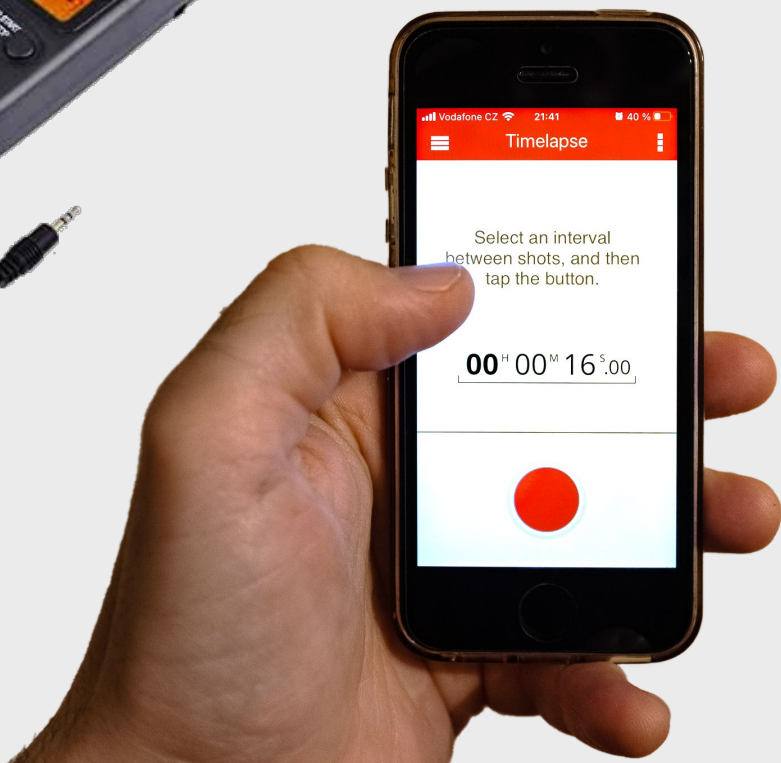
Časoběr ze slideru

<https://youtu.be/PN0JEeMQs4>

ČASOVÁ SPOUŠŤ

Foto: PK / amazon.com

PŘÍPRAVA

PŘÍPRAVA

- Volba kompozice
- Manuální zaostření
- Focení do RAW formátu
- Nastavení citlivosti / clony / expoziční doby
- Volba intervalu a počtu snímků
- Event. nastavení slideru / panoramatické hlavy
- Spuštění snímání

VOLBA KOMPOZICE

MANUÁLNÍ ZAOSTŘENÍ

Postup:

1. Zaclonit objektiv na požadovanou hodnotu
2. V live view najít dostatečně zřetelnou (ne moc jasnou) hvězdu
3. Zaostřit a zaclonit na požadovanou clonu

Neostřit podle stupnice na objektivu!

V praxi je rovněž možné zaostřit na vhodně zvolený bod v popředí a využít tzv. hyperfokální vzdálenost.

HYPERFOKÁLNÍ VZDÁLENOST

Nejkratší vzdálenost H , při níž sahá hloubka ostrosti až do nekonečna

Přesněji, hloubka ostrosti je v intervalu $(H / 2; \infty)$

$$H = \frac{f^2}{Fc} + f$$

kde f je ohnisková vzd., F clonové číslo a c průměr rozptylového kroužku

HYPERFOKÁLNÍ VZDÁLENOST

Nejkratší vzdálenost H , při níž sahá hloubka ostrosti až do nekonečna

Přesněji, hloubka ostrosti je v intervalu $(H / 2; \infty)$

$$H = \frac{f^2}{Fc} + f$$

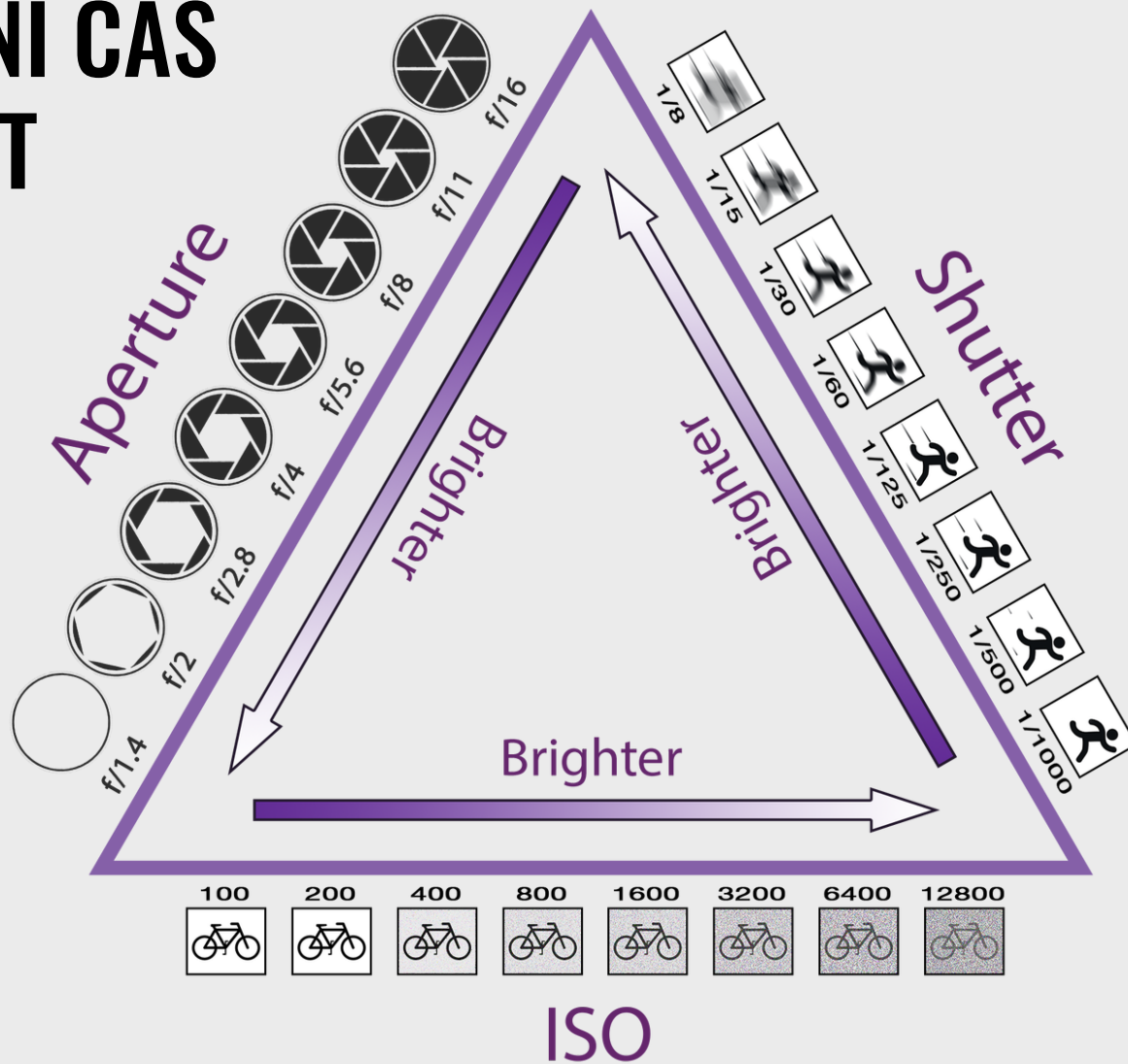
kde f je ohnisková vzd., F clonové číslo a c průměr rozptylového kroužku

Pokud $c = 0,03$ mm (užívaný standard pro 35 mm formát), pak:

$$H [\text{m}] \approx \frac{1}{30} \cdot \frac{f [\text{mm}]^2}{F}$$

Např. pro $f = 24$ mm a $F = 2,8$ je $H \approx 7$ m. Hloubka ostrosti je $(3,5 \text{ m}; \infty)$.

EXPOZIČNÍ ČAS CITLIVOST CLONA

URČENÍ EXPOZIČNÍHO ČASU (I)

- Určíme zorný úhel objektivu φ :

$$\varphi \approx \arctan \frac{h}{f} \approx \frac{h}{f}$$

← rozměr snímáče
← ohnisková vzdálenost objektivu

URČENÍ EXPOZIČNÍHO ČASU (I)

- Určíme zorný úhel objektivu φ :

$$\varphi \approx \arctan \frac{h}{f} \approx \frac{h}{f}$$

← rozměr snímače
← ohnisková vzdálenost objektivu

- Potom úhel φ_{px} odpovídající jednomu pixelu činí:

$$\varphi_{\text{px}} = \frac{\varphi}{r_h} \approx \frac{h}{f r_h}$$

← rozlišení snímače v rozměru h

URČENÍ EXPOZIČNÍHO ČASU (I)

- Určíme zorný úhel objektivu φ :

$$\varphi \approx \arctan \frac{h}{f} \approx \frac{h}{f}$$

rozměr snímáče
ohnisková vzdálenost objektivu

- Potom úhel φ_{px} odpovídající jednomu pixelu činí:

$$\varphi_{\text{px}} = \frac{\varphi}{r_h} \approx \frac{h}{f r_h}$$

rozlišení snímáče v rozměru h

- Zjistíme, za jak dlouho hvězda urazí vzdálenost odpovídající 1 pixelu:

$$t_{\text{px}} [\text{s}] = \frac{\varphi_{\text{px}}}{2\pi} \cdot 86400 \cdot \frac{1}{\cos \delta} \approx \frac{h}{2\pi f r_h} \cdot 86400 \cdot \frac{1}{\cos \delta}$$

deklinace hvězdy

URČENÍ EXPOZIČNÍHO ČASU (II)

- Zjistíme, za jak dlouho hvězda urazí vzdálenost odpovídající 1 pixelu:

$$t_{\text{px}} [\text{s}] = \frac{\varphi_{\text{px}}}{2\pi} \cdot 86400 \cdot \frac{1}{\cos \delta} \approx \frac{h}{2\pi f r_h} \cdot 86400 \cdot \frac{1}{\cos \delta}$$

URČENÍ EXPOZIČNÍHO ČASU (II)

- Zjistíme, za jak dlouho hvězda urazí vzdálenost odpovídající 1 pixelu:

$$t_{\text{px}} [\text{s}] = \frac{\varphi_{\text{px}}}{2\pi} \cdot 86400 \cdot \frac{1}{\cos \delta} \approx \frac{h}{2\pi f r_h} \cdot 86400 \cdot \frac{1}{\cos \delta}$$

- Jestliže chceme, aby se hvězda pohnula max. o d pixelů, pak:

$$t_d [\text{s}] = dt_{\text{px}} [\text{s}] \approx \frac{dh}{2\pi f r_h} \cdot 86400 \cdot \frac{1}{\cos \delta}$$

URČENÍ EXPOZIČNÍHO ČASU (II)

- Zjistíme, za jak dlouho hvězda urazí vzdálenost odpovídající 1 pixelu:

$$t_{\text{px}} [\text{s}] = \frac{\varphi_{\text{px}}}{2\pi} \cdot 86400 \cdot \frac{1}{\cos \delta} \approx \frac{h}{2\pi f r_h} \cdot 86400 \cdot \frac{1}{\cos \delta}$$

- Jestliže chceme, aby se hvězda pohnula max. o d pixelů, pak:

$$t_d [\text{s}] = dt_{\text{px}} [\text{s}] \approx \frac{dh}{2\pi f r_h} \cdot 86400 \cdot \frac{1}{\cos \delta}$$

- Dosazením $d = 5$ px, $h = 36$ mm, $r_h = 6000$ px, $\delta = 0^\circ$ získáme:

$$t_d [\text{s}] \approx \frac{413}{f [\text{mm}]}$$

URČENÍ EXPOZIČNÍHO ČASU (SHRNUTÍ)

Maximální použitelný čas (aprox.):

$$t_d [\text{s}] \approx \frac{400}{f [\text{mm}]}$$

kde f je ohnisková vzdálenost objektivu přepočtená na ekvivalent kinofilmu

URČENÍ EXPOZIČNÍHO ČASU (SHRNUTÍ)

Maximální použitelný čas (aprox.):

$$t_d [\text{s}] \approx \frac{400}{f [\text{mm}]}$$

kde f je ohnisková vzdálenost objektivu přepočtená na ekvivalent kinofilmu

A v praxi:

- Vyšší rozlišení snímačů a objektivů nás nutí čas zkracovat
- Naopak export do menším rozlišení umožňuje čas prodloužit
- Též objekty poblíž nebeského pólu je možné snímat déle
- **Záleží také na našem kreativním záměru**

UKÁZKA

Kratší vs delší expoziční doba
<https://youtu.be/8Rfs2Ln5nkY>

VOLBA INTERVALU

Co nejkratší?

- Minimální prodleva mezi snímky zkracuje celkovou dobu snímání
- Také se hodí, když chceme využít snímky i k jinému účelu
  - startrails
  - „sběr“ meteorů

ALE!

- Pozor na zápis snímků na kartu

PRAVIDLO 180° ZÁVĚRKY

(180-DEGREE SHUTTER RULE)

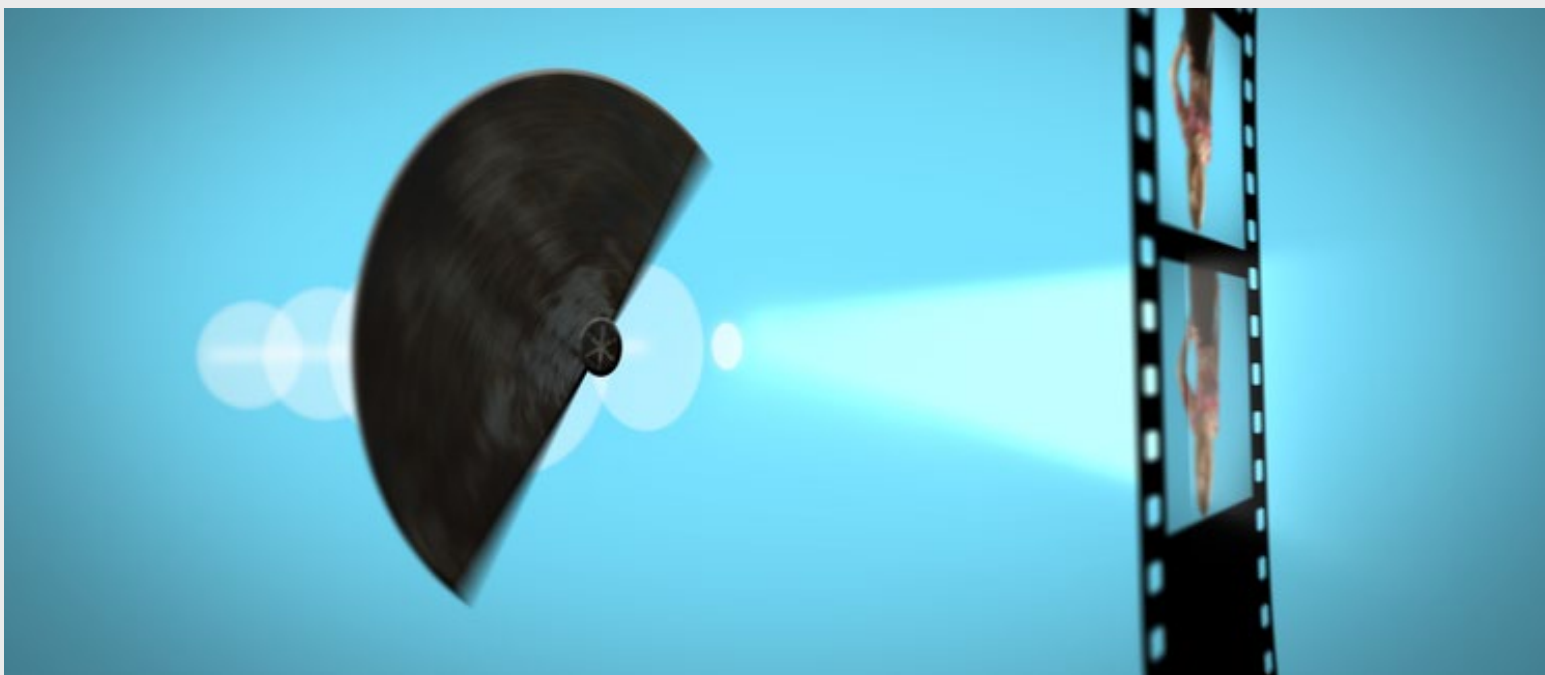

Foto: wipster.io

PRAVIDLO 180° ZÁVĚRKY

(180-DEGREE SHUTTER RULE)

Vztah mezi exp. časem t a intervalem snímání f :

- $t = 1 / 2f$
- Tj. např. při rychlosti snímání 25 fps ... $f = 1/25$ s, $t = 1/50$ s
- Tehdy pohyby ve videu působí nejpřirozeněji
- Platí zejména pro real-time video
- Pro slow-motion a časosběry už ne tak striktně – více subjektivní

POČET SNÍMKŮ

Potřebný počet snímků je dán

- Požadovanou snímkovací frekvencí výsledného videa
- Požadovanou délkou výsledného videa

Tj. např.

- $N = 25 \text{ [fps]} \cdot 20 \text{ [s]} = 500 \text{ [f]}$

SNÍMÁNÍ

JEDNODUCHÝ ČASOSBĚR VS. RAMPING

Uprostřed dne / noci

- konstantní světelné podmínky

Během soumraku / svítání

- rychlá změna světelných podmínek
- mění se intenzita osvětlení (v řádu minut)
- mění se i barevná teplota, typicky:
  - denní světlo ... 5500 K
  - zlatá hodinka ... 3500 K
  - modrá hodinka ... až 10 000 K
  - noc ... 3500 K

Foto: PK

RAMPING

Ručně nebo automaticky (např. mobilní aplikace)

Kombinace změny nastavení:

Změna clony

- mění se hloubka ostrosti

Změna expoziční doby

- mění se míra rozmazání pohybujících se objektů

Změna citlivosti

- mění se kvalita snímků (šum)

Variabilní ND filtr

- pokud je k dispozici

UKÁZKA

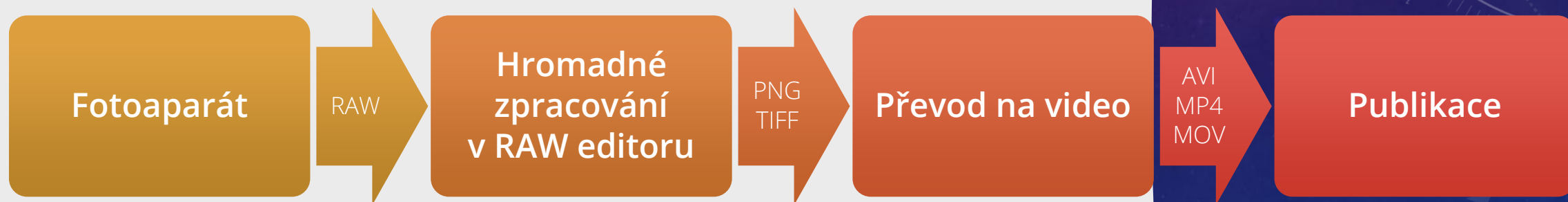
Časoběry s rampingem

<https://youtu.be/oBhqMlwDko>

ZPRACOVÁNÍ

PRINCIPY ZPRACOVÁNÍ

HROMADNÉ ZPRACOVÁNÍ RAW

Aplikace stejného nastavení na všechny snímky

- ořez na výstupní formát (typicky 16:9)
- expozice, kontrast, křivky
- vyvážení barev, saturace, úprava odstínů
- mikrokontrast (texture, clarity, dehaze)
- lokální úpravy
- redukce šumu, doostření
- oprava geometrického zkreslení a vinětace

Export z RAW do PNG/TIFF

- nastavení výstupního rozlišení (3840 × 2160, 1920 × 1080)

Placené programy:

Affinity Photo
Adobe Bridge / Lightroom
Capture One
Zoner Photo Studio

Bezplatné programy:

darktable
Raw Therapee

PŘEVOD NA VIDEO

Načtení vyexportovaných snímků z adresáře

- vhodné pojmenování (např. frame_0001 až frame_XXXX)

Nastavení snímkovací frekvence

- 25, 30 fps apod.

Nastavení kodeku a kvality komprese

- mjpeg, xvid, prores, h264, HEVC, ...
- bitrate vs quality

Volba kontejneru

- mov, mp4, avi, ...

Placené programy:

Adobe Premiere / AE / ME
DaVinci Resolve Studio
Final Cut Pro

Bezplatné programy:

DaVinci Resolve
Time Lapse Creator
ffmpeg / avconv

FLICKERING

Častý jev v časosběrech

Blikání obrazu způsobené nedokonalým přivíráním clony

Řešení:

- a) mechanická clona
- b) postprocess

Placené programy:

LRTimelapse

TimeLapse DeFlicker

Bezplatné programy:

DaVinci Resolve

VirtualDub + MSU Deflicker

UKÁZKA

Časoběr s flickeringem

<https://youtu.be/wDbilc9ZdBA>

ZPRACOVÁNÍ S RAMPINGEM

- Označení klíčových snímků, kde dochází ke změně expozice
- Ruční zpracování klíčových snímků (vyhlazení změn)
- Automatické zpracování neklíčových snímků
- Deflickering

KOMBINACE SE STARTRAILS

- Kombinace metody časosběru a startrails
- Každý n -tý snímek časosběrů je vytvořen metodou startrails z dosavadních n snímků
- Efekt postupně vykreslených hvězdných drah

UKÁZKA

Časoběr se startrails

<https://youtu.be/WxN0QDGvLDM>

SHRNUTÍ

Proces:

- Před/příprava
- Nastavení
- Snímání
- Zpracování
- Export do videa

Význam:

- Zachycení dynamických jevů v přírodě
- Výrazový prostředek ve filmové řeči

DALŠÍ UKÁZKY

Bolid s rozpadající se stopou

<https://vimeo.com/286349714>

Polární záře ve Švédsku

<https://youtu.be/7GdMGpTbzuQ>

Radioteleskop ALMA

<https://youtu.be/11fQMOqcH2A>

Úplné zatmění Měsíce v lednu 2019

<https://youtu.be/zl3XV2jrTSs>